

קובץ עבודת התפילה

א. ליקוט מיוחד משיחות כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו אודות עבודת התפילה
ב. סקירה מקיפה על הוצאת 'קונטרס התפילה'

1

יוצא לאור ע"י

תלמידי ישיבת

"תומכי תמימים ליובאוויטש המרכזית"

ברוקלין נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ותשע לבריאה
שנת הקהל

פתח-דבר

אחינו תלמידי התמימים,

שלום וברכה.

בעומדנו בעיצומו של חודש תשרי, בימים שבין כסה לעשור, הננו להגיש קונטרס זה העוסק כולו בענייני עבודת התפילה, להיותה עיקר גדול ומעמודי חיי החסידים מקדמת דנא, ובפרט בחודש תשרי, בו התקרבות האדם לקונו עומדת בשיאה.

בראשית הקובץ לקטנו משיחות ומכתבי הוד כ"ק אדמו"ר זי"ע נשיא דורנו בנוגע לענייני עבודת התפילה, הוראות והצעות מעשיות בנושא זה, ואודות שייכותה ודרישתה של עבודת-התפילה גם בזמננו אנו, כבסיס לעבודת ה' עפ"י דרך חסידות חב"ד.

לגודל החביבות שבשיחת ש"פ ויקרא תשמ"ב - בה מתאר כ"ק אדמו"ר את עבודת התפילה של א"י בפאריז בשהותו שם בשנת ה'תשי"ז, וקובל על שיש מהם שנחלשו בזה בהיותם בארצות הברית – הובאה השיחה כפתיחה לקובץ זה.

על מנת לחדד את ההדגשה והחידוש שבכל שיחה, כתבנו בראשית כל ציטוט איזה מילים על תוכנו.

כהוספה מיוחדת - לאחר לקט השיחות - באה בזה סקירה הסטורית אודות 'קונטרס התפילה' של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שנכתבה על ידי הרה"ח ר' יהושע ש"י מונדישין במלאות מאה שנה להדפסת הקונטרס. בסקירה זו, הכתובה בחן ובלחלוחית חסידית משתקפת יחודיותה של עבודת התפילה החב"דית דייקא, וכן באה בתמציות ענינה של עבודת התפילה הנלמדת מעיון בשיחותיו ואגרותיו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

יה"ר, והוא העיקר, שעל ידי ההתעסקות בעבודת התפילה כרצון קדשו וכהוראותיו של אבינו רוענו כ"ק אדמו"ר, נזכה במהרה להתגשמות תפילות עם בני ישראל ויקויים "את צמח דוד עבדיך מהרה תצמיח", "ותחזינה עיננו בשובך לציון ברחמים", בהתגלות מלך המשיח תיכף ומיד ממש.

המערכת

ח' תשרי, שנת ה'תשס"ט,
חצרות קדשנו

**בפריז ראיתי שמתפללים באריכות, מנגנים, ומכים באצבע צרידה
בהתוועדות ש"פ ויקרא תשמ"ב מתאר כ"ק אדמו"ר את עבודת
התפילה של חסידי ליובאוויטש בפאריז, וקובל על-כך שיש מהם
שנחלשו בזה בהיותם בארצות הברית:**

לפני שלושים וכמה שנים ראיתי - בהשגחה פרטית - מאורע מסויים, ולא
חשבתי שענין זה יהי' נוגע לאחרי משך זמן ארוך ביותר, כדלקמן.

ובהקדים: בחיי האדם ישנם מאורעות שרואים תיכף ומיד את התוצאות
שבאים מהם, וישנם מאורעות שלא רואים בגלוי את התוצאות שבאים מהם,
וישנם מאורעות שרואים את התוצאות מהם לאחרי משך זמן רב. וכן הוא בסיפור
דלקמן:

כאשר אמי ע"ה יצאה ממדינה ההיא, נסעתי לפריז כדי לפגוש אותה,
ולהביאה לארה"ב.

במשך שהותי שם פגשתי עוד יהודים מאנ"ש שיצאו ממדינה ההיא באותה
תקופה (או במשך זמן לפנ"ז). וכאשר התפללנו יחד ביום השבת (יותר משבת
א'), ראיתי כמה מהם שמתפללים באריכות, מנגנים ניגון חסידי באמצע התפלה,
ומכים באצבע צרידה כו'.

[אע"פ שהכאה באצבע צרידה בשבת היא ענין של שבות כו' - הרי מדובר
כאן אודות הכאה באצבע צרידה כתוצאה מהתלהבות בשעת התפלה (כמנהג
החסידים). ובדוגמת מחיאת כפיים מפני גודל השמחה וכיו"ב].

אמנם אין אדם יודע מה שבלבו של חברו, אבל אעפ"כ, כאשר רואים שפלוני
למד חסידות לפני התפלה (יותר זמן או פחות זמן), ולאחרי זה הוא מאריך בתפלה
מתוך ניגון חסידי כו' - הרי זה מסתמא ענין הקשור עם עבודת ה'.

בין אותם יהודים שראיתי אותם בפריז להאריך בתפלה - ישנם גם יהודים
הנמצאים כאן עתה (ונמצאים בהתוועדות זו), וראיתי אותם להתפלל בשבת זו -
ללא תנועה חיונית, וללא כל "שטורעם" בעבודת התפלה!

בהיותו במעמד ומצב הנ"ל, לאחרי היציאה "מאחורי מסך הברזל", הי' עוסק
בעבודת התפלה; ואילו לאחרי שהקב"ה עזר לו להגיע למדינת הרווחה, וברכו
בבני חיי ומזוני רויחי, ועזר לו להצליח בעסקיו באופן של עשירות כו' (עכ"פ -
שלא בערך לגבי המעמד ומצב שתיאר לעצמו באותם ימים) - ויה"ר שהקב"ה
ימשיך את ברכותיו כמה פעמים ככה - אינו מוצא לנכון לעסוק באריכות
התפלה!

במכ"ש וק"ו: אם באותה תקופה עסק בעבודת התפלה, הרי עאכו"כ שבהיותו במעמד ומצב ד"מסורבל בבשר" עליו לעסוק בעבודת התפלה!

וכאמור לעיל - כאשר ראיתי זאת לפני שלושים וכמה שנים, לא תארתי לעצמי שענין זה יהי' נוגע בשנת תשמ"ב ב"770"!

כוונתי בדברים אלו - אינם לאדם מסויים, אלא לכל מי שהדברים שייכים אליו, וכפתגם הידוע - לכל מי שה"כובע" מתאים לראשו! ואם ישנו מישהו שהדברים מתאימים אליו, ולא חשבתי אודותיו - הרי הדברים מכוונים גם אליו!

(משיחת ש"פ ויקרא ה'תשמ"ב)

+++

עבודת התפילה גם בזמננו

לא כדעת הטועים שעבודת התפילה הוא ענין שהיה שייך פעם, ענין של למפרע, וכידוע תורת הבעש"ט על הקורא מגילה למפרע לא יצא (כש"ט הוספות כד, א). אך הוא מתלבש בסירטוק של משי (זיידענע זופיצע) של חסיד ישיש של אדמו"ר הזקן: שכיון שאין הוא מציאות לעצמו, וכל המציאות שלו היא שהוא חסיד של אדמו"ר הזקן, וכיון שהוא שומע שהרביים תובעים הפצת המעיינות, במילא הוא מתעסק רק עם הפצת המעיינות.

אבל האמת היא שבחור ישיבה צריך לדעת שהוא לומד בישיבה של הרבי, הישיבה של כ"ק מו"ח אדמו"ר וכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, והוא צריך לשמור סדרי הישיבה. ומחוץ לסדרי הישיבה צריך להתעסק בהפצת היהדות... ויש לו מספיק זמן לזה, והלוואי והיו מנצלים את הזמנים הפנויים להפצת המעיינות, היה משיח מזמן בא... רק במקום לקרוא עיתון - שילך ויתעסק בהפצת המעיינות.

(משיחת ש"פ במדבר ה'תשל"ו)

+++

"נרפים אתם נרפים" - פשוט מתעצלים לעסוק בעבודת התפילה

בשיחה שלפנינו מתייחס כ"ק אדמו"ר לטענת הטועים, שכיון ועבודת דורנו הוא הפצת המעיינות, הרי שעבודת התפילה אינה שייכת כיום והיא עבודת דורו של אדמו"ר נ"ע דוקא:

עכ"פ מה שלא יהיה הביאור בזה - ישנה ההוראה מזה בעבודת התפילה.

ולא כדעת הטועים שאומרים אשר כמו שכ"ק מו"ח אדמו"ר תבע לימוד תורה, ותבע הפצת המעיינות, ותבע פעולה עם הזולת, ושצריכה להיות אהבת ישראל, שאהבת ישראל היא ענין אחד עם "ואהבת את ה' אלקיך", לכן צריכים לפעול רק

בענינים אלו במס"נ.

אבל בנוגע לענין התפילה, וביחוד עבודת התפילה שזה קשור לזמן שבו נכתב קונטרס התפילה, וכ- 10-9 שנים מאוחר יותר קונטרס העבודה: כל אלו שייכים לעניינו של אותו נשיא, אבל בזמננו כל הענין אינו שייך!

אלה שטוענים כן מתעלמים לגמרי מכך שזה שהדפיס את קונטרס התפילה וקונטרס העבודה עם ההקדמה, חלוקת הפרקים, והקיצורים, יחד עם ריבוי מכתבים, היה כ"ק מו"ח אדמו"ר!

והביאור בזה - שמצינו שכו"כ מדברים בנוסח כזה שכעת צריכים לעסוק בדברים אחרים של תומ"צ ולא בעבודת התפילה - כבר נכתב בתשוב"כ, אשר אפי' הצדוקים מודין בה:

"נרפים אתם נרפים ע"כ אתם אומרים לכה נזבחה לה" כל כך עצלנים עד לשני פעמים "נרפים"!

"נרפים אתם נרפים" - לא מתאים לו ואי"ז מכבודו לומר (אפי' בינו לבין עצמו) שהוא מתעצל להתפלל. אז כאן מגיעה עצת ה"קלוגינקער" (יצה"ר) בהמצאה חדשה: ישנה הרי הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר שצריכים לעזור לזולת עד כדי מס"נ ולכן זאת צריך לעשות "לכה נזבחה להוי", ובמילא לא יכול לעסוק בעבודת התפילה!

צריכים אבל לדעת שזה נובע מ"נרפים אתם נרפים", שפשוט מתעצלים לעסוק בעבודת התפילה ולכן צועקים שצריכים ללכת על מסירות נפש: תפילה היא השתפכות הנפש לאלקות והוא טוען שצריכים ללכת על מס"נ שצריכים למסור את הנפש לגמרי!

(משיחת ש"פ כי תשא ה'תש"מ)

+++

**אי אפשר להיות שמצוה אחת של הקב"ה תהי' סתירה למצוה שני'
יש שטוענים שכיון שענינם וה'קו' שלהם הוא לימוד התורה
הרי שאינם שייכים לעבודת התפילה. במכתב שלפנינו מתווך כ"ק
אדמו"ר את העובדה שיש קוים שונים של עבודה עם חיוב עבודת
התפילה לכולם.**

מה שכתב אשר העסק בעבודה שבלב זו תפלה מונעת או גם סותרת לקו השני הוא קו התורה. לפלא, איך אפשר להיות קס"ד אשר מצוה אחת של הקב"ה תהי' סתירה למצוה שני' ובפרט במצות כלליות כהנ"ל, ואדרבה ואדרבה מצינו בתפלת אבא בנימין שתהי' תפלתו סמוכה למטתו, כי לימוד התורה הבא לאחר

התפלה הוא ביתר שאת וביתר עז מלימוד תורה בלי הקדמה זו, ומבואר ג"כ בכמה מקומות בדא"ח בענין דהלכה כבית הלל מפני שנוחין ועלובין היו אף שבית שמאי היו חריפי טפי, והלכה הרי בא זה גם מעומק ההבנה ולא רק ענין של גזירה.

ומובן שזה נוסף על המבואר בקונטרס עץ החיים ע"ד גודל ההיזק מהפירוד עץ החיים מעץ הדעת וכו' עיין שם; ובהנוגע לקו השלישי הוא קו הצדקה וגמ"ח, הרי מבואר בספר תורה אור בתחילתו שנעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה, ומובן מהגהת הצמח צדק לשם נדפס בלקוטי תורה לג' פרשיות בתחלתו, שאלף הוא בלא דרך גוזמא ובלשון הרגיל אלא אלף ממש,

מובן שאין סתירה לכל הנ"ל ממה שרואים בחוש שיש כאלו שיש להם חוש בלימוד הנגלה וכאלה שיש להם חוש בלימוד החסידות וכו', כי זה ע"ד המובא בתקוני זהר (ומבואר באגרת הקדש) שישנם מארי תורה מארי עובדין טבין, ועיין ג"כ בפירוש מרז"ל כל האומר אין לי תורה, בקונטרס עץ החיים ובהערה שם ובאגה"ק סי' ט'.

(ממכתב ט"ז אדר ה'תשט"ו)

+++

כל אחד ואחד מבני ישראל שייך לעבודה שבלב

במכתב שלפנינו מעודד כ"ק אדמו"ר יהודי, שהמעייט במעלות עצמו, וחשב שאין הוא שייך לעבודה שבלב. במכתב מבואר שכשם שעל האדם אסור להגבי' עצמו, כך גם אסור להשפיל עצמו יותר מכפי המידה.

במענה על מכתבו מיום ה' בהעלותך, בו כותב ראשי פרקים מתולדות ימי חייו את אשר עבר עליו ומצבו עתה.

והנה כבר ידועה הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, - שעל העובד השי"ת כדבעי לא לטעות במהות עצמו הן לימין והן לשמאל היינו שלא להשפיל את עצמו יותר מכפי המדה ופשיטא שלא להגבי' עצמו יותר מכפי המדה,

ובמילא מה שכותב שרואה הננו שאינו שייך כלל לעבודה שבלב הנה פשיטא שמופרכה הנחה זו בתכלית כי כל אחד ואחד מבני ישראל שייך לזה מאחר שתוה"ק תובעת את זה מכל אחד ואחד ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, אלא שגם ע"ז חל פסק רז"ל לא יגעת ומצאת אל תאמין ואדרבה על זה חל יותר מעל לימוד התורה וכמובן ממ"ש בקונטרס עץ החיים אשר בימינו אלה עיקר התנגדות הלעו"ז הוא על ענין התפלה ויותר מאשר על ענין התורה וכמבואר שם.

נהניתי ממ"ש שמשפיע הוא על חביריו ובכלל על אלו שנפגש אתם לקרבם לעבודה בפועל וליר"ש וגדול זכות ענין זה להשפיע לו תוספת ברכה והצלחה בהמצטרך בגשמיות וברוחניות.

(ממכתב ד' תמוז ה'תשי"ד)

+++

גם מי שלא לומד חסידות בעיון ובשופי שייך לעבודת התפילה
בשיחה הבאה מביא כ"ק אדמו"ר את הוראת אדמו"ר הזקן שגם
בעלי עסקים עליהם להתעסק בעבודת התפילה. מלשונו של אדה"ז,
שהבעלי עסקים שייכים לעבודה כמו "יושבי אוהלים" - לשון רבים,
לומד הרבי שגם מי שלומד חסידות למיגרס, גם הוא שייך לעבודת
התפילה.

פעם היו אומרים שפלוגי אפילו יישן חצי שעה מתחת לטלית, העיקר שהשני
יחשוב שהוא מתבונן באיזה ענין עמוק, וכך "יחקה" אותו השני...

בתורה אור, פרשת השבוע החסידי, מסביר אדמו"ר הזקן... שהדרך לזה שהמים
רבים (של טרדות הפרנסה) לא יכבו את האהבה, הוא ע"י "בא אל התיבה", ליכנס
לתיבות התפילה, שהתפילה פועל אהבה. וכמבואר באריכות בקונטרס העבודה,
שעיקר העבודה היא אהבה, דלית פולחנא כפולחנא דרחימותא... ואדה"ז ממשיך,
"וזהו טעות הבעלי עסקים" שהם חושבים שאינם יכולין להתעסק בעבודת
התפילה, כמו היושבי אוהלים, אבל האמת הוא לא כך, אלא יתרון האור מתוך
החושך דוקא.

. . הלשון בתורה אור הוא: יושבי אוהלים, לשון רבים. וההוראה מזה היא:
ישנם כאלו שחושבים שבכדי שיוכל להתפלל באריכות, צריך שיהי' לו ריבוי
מאמרים דוקא, ולהבין אותם טוב בעיון דוקא וכו'. אבל בשעה שלימוד החסידות
שלו הוא מכמה סיבות רק באופן של למיגרס, הבנה עמוקה אין לו, והרכה חסידות
הוא גם לא למד, אז הוא לא שייך לעבודת התפילה.

הנה על זה יש לנו ההוראה, שאפילו אלו שיושבים באוהל של תורה שבכתב
בלבד, ז.א. שלימוד החסידות שלהם הוא רק באופן של למיגרס, עד שהוא באופן
על דרך אמירת אותיות, אז גם אצלם הרי זה בפשיטות גמורה, באופן שאין כלל
מקום לטעות, שהם יכולים להתעסק בעבודת התפילה, כמו אלו שלימוד החסידות
שלהם הוא באופן של תושבע"פ, בעיון ובהעמקה וכו'. וגם זה היושב באוהל של
תושבע"פ - שיש לו הבנה עמוקה בתורה - מוכרח לעבודת התפילה, וכמאז"ל כל
האומר אין לי אלא תורה כו', כ"א תפילה גם כן.

(משיחת ש"פ נח ה'תשכ"ה)

+++

בשביל תפלה של איזה רגעים, מה ענין ההכנה של שעות!?

יש המתכוונים לתפילה במשך שעות ארוכות, אך בתפילה עצמה מקצרים ביותר. במכתב הבא מתייחס כ"ק אדמו"ר לענין זה:

במענה על מכתבו מכ"ד שבט, ובטח ידוע לו הסיפור (אלא שלא שמעתיו מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע ולכן אינני יודע מקורו, ובכ"א התוכן מתקבל על השכל ונכון הוא) באברך חסידי שהאריך בהכנות לתפלה עד לאחר שעבר זמן ק"ש ותפלה לכל הדיעות ואח"כ התחיל וסיים תפלתו במשך זמן קצר ביותר, והסבירו לו אשר בשלמא אלה המאריכים בתפלה כו"כ זמן יש מקום לשקו"ט אם צריכים הם להכין א"ע איזה שעות אף שיהי' ספק אח"כ בענין זמן ק"ש ותפלה, אבל בשביל תפלה של איזה רגעים מה זה ענין ההכנה של איזה שעות ובספיקות הנ"ל.

(ממכתב כ"ח שבט ה'תשט"ו)

+++

ענין ההתבוננות קודם התפלה הוא דין ברור בשו"ע

בשיחה הבאה מבאר כ"ק אדמו"ר שההתבוננות בגדולת הבורא קודם התפילה היא הלכה פסוקה המפורשת בשלחן-ערוך. ועפ"ז מפלפל הרבי בענינה של התבוננות זו, ומסיק שהחובה להתבונן קודם התפילה הוא מענינה של התפילה עצמה, ולכן דרושה התבוננות גם קודם תפילות מנחה ומעריב.

בנוגע לכללות ענין התפלה (מקום "שמגדלין בו תפלה") - מבואר בארוכה בקונטרס התפלה ובכ"מ שעבודת התפלה צריכה להיות לאחרי הקדמת ההתבוננות לפני התפלה וכו'. ובעצם - הרי זו הלכה מפורשת בשו"ע (או"ח רסצ"ח): "קודם התפלה יחשוב מרוממות הא"ל יתברך ושפלות האדם".

ולפלא גדול ביותר: למרות שענין ההתבוננות קודם התפלה (בכל יום ויום) הוא דין ברור בשו"ע (ללא כל חילוקי דעות בדבר) - אין שימת לב לדבר, ועכ"פ - לא מתחייבים לדבר מתוך שימת לב הראוי.

והנה, מובן בפשטות שההתבוננות ב"רוממות הא"ל" קודם התפלה אינה יכולה להעשות כדרך אגב, בהעברה בעלמא, ובאופן שטחי בלבד - אלא ההתבוננות צריכה להיות באופן שרישומה יהי' ניכר על התפלה (שלאחרי ההתבוננות), שהרי כל מטרת ההתבוננות היא - שהתפלה תהי' באופן המתאים לעמידה בפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, "כעבדא קמי מרי", כמבואר בשו"ע (שם).

ועד"ז מובן בנוגע לשאר התפלות שבמשך היום - תפלת מנחה ותפלת ערבית, שקודם התפלה צריכה להיות התבוננות ב"רוממות הא"ל". דהנה, אע"פ שהלכה

זו כתובה ביחד עם ההלכות הדנות אודות תפלת שחרית, הרי מסתבר לומר שכן הוא גם בנוגע לכל התפלות, דזיל בטר טעמא. ומה שאין הדבר מפורש בנוגע לתפלת מנחה וערבית - הרי זה משום שאין צורך לחזור ולפרט זאת בנוגע לכל תפלה, ובלשון הגמרא: "אטו תנא כי רוכלא ליחשיב וליזול" - כי הדבר מובן מאליו.

לכאורה יש מקום לומר שאין צורך בהתבוננות קודם תפלת מנחה וערבית

אבל אעפ"כ, בנוגע לענין ההתבוננות קודם תפלת מנחה וערבית - יש מקום להתווכח ולומר שההתבוננות שקודם תפלת שחרית היא באופן ש"פעולה נמשכת" על כל תפלות היום, ולכן, אין צורך בהתבוננות נוספת קודם תפלת מנחה וערבית.

דוגמא לדבר:

הקדמת ק"ש קודם התפלה (תפלת העמידה) מוסיפה באיכות ועילוי התפלה (כמובן בפשוטות), ואעפ"כ, ישנו חילוק בין תפלת שחרית וערבית לתפלת מנחה - שבתפלת שחרית וערבית מקדימים אמירת ק"ש קודם התפלה, משא"כ בתפלת מנחה.

וטעם הדבר - כי אמירת ק"ש בתפלת שחרית היא באופן ד"פעולה נמשכת" גם בנוגע לתפלת מנחה, עד שבאים לתפלת ערבית, שאז זקוקים לאמירת ק"ש מחדש.

ויתירה מזו: העבודה בתפלת שחרית היא באופן ד"פעולה נמשכת" גם בנוגע לתפלת ערבית (אע"פ שבתפלת ערבית זקוקים לאמירת ק"ש מחדש) - שהרי בתור הקדמה לתפלת שחרית (תפלת העמידה אומרים "פסוקי דזמרה", משא"כ בתפלת מנחה ותפלת ערבית - כי אמירת "פסוקי דזמרה" בתפלת שחרית היא "פעולה נמשכת", על כל תפלות היום, גם על תפלת ערבית.

ועד"ז מצינו חילוק בנוגע לנתינת צדקה קודם התפלה, כמרו"ל "יהיב פרוטה לעני והדר מצלי" - שבתפלת ערבית אין נוהגים לתת צדקה קודם התפלה (ובנוגע לתפלת מנחה - אין זה באופן דחיוב והכרח גמור כמו בתפלת שחרית), וטעם הדבר - כי נתינת הצדקה קודם תפלת שחרית היא "פעולה נמשכת" הפועלת גם בנוגע לתפלת ערבית.

ולכאורה יש מקום לומר שכן הוא בנוגע לענין ההתבוננות "ברוממות האל" - שההתבוננות קודם תפלת שחרית היא באופן ד"פעולה נמשכת" על כל תפלות היום.

לא מסתבר, כי ההתבוננות זהו התוכן דעבודת התפלה עצמה!

אמנם, כד דייקת שפיר, לא מסתבר לומר כן, כי:

האמור לעיל בנוגע ל"פעולה נמשכת" הרי זה רק כאשר מדובר אודות ענינים שהם באים בתור הקדמה והכנה לעבודת התפלה, שבוזה אפשר לומר שההכנה דתפילת שחרית מהני גם לשאר תפלות היום;

אבל ההתבוננות "ברוממות הא-ל ושפלות האדם" אינה הפנה לעבודת התפלה, אלא זהו התוכן דעבודת התפלה עצמה, כי עבודת התפלה ענינה שהמתפלל ירגיש שמעמדו ומצבו הוא "כעבדא קמי מרי", וזהו תוכן ההתבוננות "ברוממות הא-ל ושפלות האדם": הרגשת מציאותו "כעבדא" - "שפלות האדם", וההרגשה שעומד "קמי מרי" (באופן שענין זה חודר בכל מציאותו) - "רוממות הא-ל".

ועפ"ז מובן שבכל תפלה דרושה ההתבוננות "ברוממות הא-ל ושפלות האדם" - כי זהו התוכן דכללות ענין התפלה עצמה (ולא הכנה בלבד).

ועכ"פ - בנוגע לתפלת שחרית דרושה התבוננות הנ"ל לכל הדעות, ובזה אין מקום לשקר"ט כלל, כי זוהי הלכה מפורשת בשו"ע ולכן, צריכים לקיים הלכה זו כפשוטה, לכל פרטי'.

והנה, כאשר עשרה מישראל מתפללים בציבור, שאז נעשים הם מציאות אחת - "עדה קדושה" (ולכן יכולים לומר כל דבר שבקדושה) - הרי כאשר א' מהם עוסק בהתבוננות ב"רוממות הא-ל ושפלות האדם" באופן המתאים, יש לומר שזהו ע"ד הש"ץ שמוציא י"ח את כל הציבור.

ואע"פ שאי אפשר להשוות זאת לש"ץ, כי כללות ענין ההתבוננות היא מצוה שבגופו, וא"כ, צריך הוא בעצמו לקיים זאת - אעפ"כ, כדי ללמד זכות על ישראל (שאינן מדייקים בזה כל כך) הרי זו הסברה מתאימה.

(משיחת אדר"ח מרחשון ה'תשמ"ב)

+++

כשאנו מרגיש חיות בברכות שמו"ע, צריך להתעמק בחסידות

במכתב הבא כותב כ"ק אדמו"ר, שההתבוננות בעניני חסידות באופן של חקיקה, וגם ברגש, מועילה לחוסר החיות בברכות שמונה-עשרה:

מה שכתב בהנוגע לו, שאף שקלה עליו הכוונה באמירת תהלים בפסוקי דזמרה וכו' אינו מרגיש חיות בברכות שמו"ע, הנה צריך הי' להתעמק בתורת הבעש"ט וביחוד בהנוגע לענין השגחה פרטית וההתקשרות וההתאחדות שבין כל אחד מישראל להקב"ה המבוארים בכ"מ בתורת החסידות, ועל ידי שיתרגל

ברעיונות אלו יוחקק בנפשו לא רק בהבנה אלא גם בהרגש ובלשון רבנו הזקן בתניא קדישא ריש פרק מ"א אשר א"ס ב"ה מניח העליונים ותחתונים ומיחד מלכותו על עם ישראל ועליו בפרט כו' והנה ה' נצב עליו וכו' ומנהיגו ומשפיע כל הצטרותו והצטרות ב"ב, ואז בנקל יכווין בברכות האמצעיות ועאכו"כ בג' ראשונות וג' אחרונות.

(ממכתב י"ב מ"ח ה'תשט"ו)

+++

**מוזן גם בשכל הפשוט שאריכות התפלה מסייעים להטבת המדות
במכתב הבא שולל הרבי את הסבוא להפסיק בעבודת התפילה,
מחמת שאינו מרגיש הטבה בטבע מידותיו:**

במענה על מכתבו מה' אלול בו שואל אם להמשיך בדרכו שמתפלל לפעמים באריכות ובהתבוננות בענין מתורת החסידות אבל לפי הנראה לו לא פועל על המדות ובמילא שאלתו, אם להמשיך בזה.

והשאלה תמוה, כי מה אם כשנוהג ע"ד הנ"ל ובכ"ז עדיין לא פעל על המדות, הרי אפשר לשער מה שיהי' כשיעזוב דרכו זה, כי הרי מעשים בכל יום. ומובן גם בשכל הפשוט אשר אריכות התפלה והתבוננות בענין מתורת חיים מסייעים להטבת המדות וסו"ס גם לאתהפכא ולא רק לאתכפיא.

וצריך הי' לבדוק את התפילין שלו וכן לתת בכל יום חול קודם התפלה איזה פרוטות לצדקה ולאחר התפלה השיעור תהלים - כפי שנחלק לימי החדש - אשר בטח אז יראה ג"כ בעיני בשר פעולת עבודתו זו הנ"ל על המדות.

(ממכתב ט"ז אלול ה'תשי"ד)

+++

**ענין ההכנעה אי אפשר שיבא מצד עצמו, כיון שהאדם הוא מציאות
לא' שכתב שאינו מרגיש שהתפילה פועלת עליו במחדו"מ, כתב
כ"ק אדמו"ר שקודם התפילה דרושה הכנעת האדם - ואין ההכנעה
באה כי-אם ע"י הקדמת לימוד החסידות:**

מה שמבקש עצה בהנוגע לענין התפלה - שאינו מרגיש ענינה במחשבה דבור ומעשה ואינה משפיעה עליו.

הנה אין פלא בדבר לאחר פסק המשנה אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, ופרש"י הכנעה (ושפלות), שלשון המשנה בזה הוא ציווי וגם הודעה - שאי אפשר שתהי' התפלה כדבעי אם אין הקדמת ענין ההכנעה. וענין ההכנעה אי אפשר שיבא מצד עצמו, כיון שהאדם הוא מציאות. ונוסף על זה הרי יצרו הרע

אקדמי' לטעניתי'.

אבל - בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, שהתורה מגלה תרופה גם לענין הישות והמציאות שממנה הגאווה,

והוא על ידי לימוד שיכול להביא להכנעה וביחד עם זה גם לעבודה (זו תפלה) מתוך שמחה. וכמרו"ל שאין עומדים להתפלל אלא מתוך שמחה. והוא לימוד החסידות, דא"ת, המביא לאהבתו (שמעורת שמחה), ויראתו (שמעורת הכנעה ושפלות).

ואם יתנהג בלימוד הנ"ל אליבא דנפשי' ובפרט קודם התפלה בבקר - יועיל זה להתפלה.

ומכיון שהתחלת הבקשות בהתפלה היא בקשת חכמה בינה דעת - ברכה הראשונה מברכות האמצעיות שהן בקשת צרכיו - הרי בודאי שגם לאחר התפלה ובמשך היום יהי' לו שיעור קבוע בלימוד תורת החסידות, וכמאמר רבנו הזקן שעיקר הקביעות הוא קביעות בנפש, וקבוע אינו בטל.

מובן שהנ"ל הוא הן בהנוגע לעצמו והן בנוגע לאותם שיכול להשפיע עליהם, כי הרי מי שיש בידו למחות וכו'. אלא שאחריותו גדולה יותר, כיון שמגזע חב"ד הוא ונתנו לו כחות מיוחדים לפעול בכל הנ"ל. והשי"ת יצליחו.

(ממכתב י"ז טבת ה'תשט"ו)

+++

אופן ההתבוננות לפני התפלה וקישור המושבה לענין

במכתב הבא מייעץ כ"ק אדמו"ר אודות כו"כ עניינים בעבודת התפילה, בזמני העבודה, אופן ההתבוננות, פעולתה, קישור המושבה, ואודות ק"ש שעל המיטה.

(א) אופן התפלה במצבו:

בימי הש"ק והיו"ט, יוכל להאריך (בתחלה קצת) ובימות החול לע"ע בפירוש המלות לבד, כיון שהרי קשור הוא בסדרי הישיבה, וגם להעיר ככתבו במכתבו, מקונטרס התפלה בזה.

(ב) אופן ההתבוננות לפני התפלה, ובפרט בכדי שיוכל להאריך בתפלה כנ"ל:

כיון שבזה הענין, ההתבוננות (ולא לימוד וקנין ידיעות חדשות), נכון יותר להתבונן בענין שלמדו איזה פעמים ויודע אותו, וההתבוננות תהי' או בהעמקה יותר או חזרה על הידיעה, ולהרחיבה בנוגע להפועל יוצא מזה, או מדות וכו',

ובזה יש שינוי בטבעי בני אדם: כאלו שההתבוננות נקלטת אצלם יותר כשחוזרים על הענין באותיות הרב, ויש שאדרבה כשחוזרים על התוכן ולא על האותיות.

ג) הבאת ההתבוננות לפעול במדות טובות וכו':

נוסף על שברובא דרובא יש בכך במדה טובה מסויימת מכל התבוננות - הנה הענין השוה בכלם: כיון שההתבוננות היא בענין דתורת ה', אזי יש תמיד בכך מזה בהנוגע לגדלות ה' וכן בהגדלה וההפלאה, ז.א. בנקודה השני', דשפלות האדם (עיין שו"ע או"ח ריש סי' צ"ח), וכנ"ל זהו ענין השוה בכל, יש למצוא בכל התבוננות גם בכך במדה פרטית.

ד) קישור המחשבה לענין - משך שעה חשובה:

כבכל עניני תורה וקדושה, גם על זה נאמר מעט מעט אגרשנו, ז.א. שמלכתחילה מרגילין לקשר את המחשבה שעה קלה, ולאט לאט מגדילים, ולהקל הנ"ל - ע"י שהספר או הסידור פתוחים לפניו באותם הדברים והענין בו מחשב.

ה) העבודה בק"ש שעל המטה:

נוסף על הכלל השוה בכל, חשבון מהמחדו"מ דהיום שעבר, ישנם פרטים השייכים לכל א' ותלוי בתכונת הנפש המצב בתומ"צ וכו' - שלפעמים זקוקים לעודד את הרוח ולרוממו ולפעמים לצדד ההפכי, ועד"ז בענינים פרטים יותר.

(ממכתב ה' כסלו ה'תשכ"א)

+++

ענין עיקרי בתפלה - שחושבים אודות הקב"ה

ידועה הנהגת כ"ק אדמו"ר להתפלל בקביעות מתוך הסידור. בשיחה שלפנינו מבאר הרבי את התועלת והחשיבות שבתפילה מתוך הסידור, שדבר זה מסייע לחשוב בעת התפילה רק על הקב"ה. ובפרט, שדבר זה הינו הלכה בשו"ע ולא רק ענין חסידי.

כללות ענין התפלה צריך להיות באופן ד"דע לפני מי אתה עומד", כלומר, שצריכה להיות הכוונה הכללית שהתפלה היא להקב"ה. זאת אומרת: לפני שמדברים אודות הכוונה דפירוש המילות [שבזה ישנם חילוקי דינים בין פסוק ראשון דק"ש וברכה ראשונה דתפלת העמידה לשאר התפלה, כמבואר בשו"ע, ומובא גם בתניא (רפ"ח)] - צריכה להיות הכוונה הכללית שהתפלה היא להקב"ה. ומובן שלא מדברים אודות כוונות הקשורות עם ידיעת סדר ההשתלשלות ועניני הספירות כו' - אלא בפשטות הכי גמורה - "אני מתפלל לדעת זה התינוק" - מחשבה כללית אודות הקב"ה.

וענין זה אינו קשור עם "מדת חסידות", כלומר, שזוהי הנהגה השייכת לחסיד

גדול, חסיד בינוני או אפילו סתם חסיד - לא זקוקים כלל לענין של - "חסידות"
כדי להתנהג כך, מכיון שזהו דין פשוט ב"שולחן ערוך"!

וכמובא גם בהתחלת סידורו של אדמו"ר הזקן - שלפני אמירת "מודה אני"
(לפני נט"י, כאשר אסור עדיין להזכיר א' מז' שמות שאינן נמחקים) צריכים
לחשוב אודות מלך מלכי המלכים הקב"ה!

ועד כדי כך - שהכוונה הכללית ד"דע לפני מי אתה עומד, היא בגדר חיוב מן
התורה. - כל השקו"ט אם תפלה היא מן התורה או מדרבנן, הרי זה שייך רק קודם
שעומד להתפלל (האם יש חיוב מן התורה להתפלל בזמן זה דוקא וכו'), אבל
כאשר נעמד להתפלל להקב"ה, ואומר "ברוך אתה ה'" - פשיטא שישנו חיוב מן
התורה לחשוב אודות הקב"ה.

ומובן שזהו ענין עיקרי בכללות ענין התפלה, כלומר, עוד לפני שלומדים
"קונטרס התפלה", "קונטרס העבודה", ושאר עיניני חסידות, ואפילו לפני
שלומדים את מאמר המשנה "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש" - יודעים
כבר שבשעת התפלה צריכים לחשוב אודות הקב"ה. ובפשטות - כאשר מחנכים
ילד קטן לומר "מודה אני לפניך", מסבירים לו שבשעת מעשה עליו לחשוב
אודות הקב"ה, מכיון שהוא פונה להקב"ה ואומר לו "מודה אני לפניך"!

העצה הפשוטה לדבר היא להתפלל מתוך הסידור.

והנה, מכיון שבשעת התפלה צריכים לחשוב רק אודות הקב"ה, ומה גם
שצריכים לחשוב פירוש המילות - אזי העצה הפשוטה לדבר היא להתפלל מתוך
הסידור, שאז נקל יותר שלא להסיח דעת מכוונת התפלה, ובודאי שלא להחסיר
תיבות בתפלה.

ואפילו אם ישנם כאלו החושבים שאינם צריכים להתפלל מתוך הסידור מכיון
שהם יודעים את התפלה בעל-פה, ובפרט כאשר מדובר אודות תפלת "אשרי"
- היתכן לומר "אשרי" מתוך הסידור, "לא יאומן כי יסופר" ! - הרי גם כאשר
אומרים "אשרי" בעל-פה צריכים לחשוב אודות הקב"ה. ועאכ"כ כאשר מדובר
אודות שאר חלקי התפלה שבהם אסור להפסיק כו' - שבהם צריכים בודאי לחשוב
אודות הקב"ה.

ואם הדברים אמורים בתפלת היחיד, הרי עאכ"כ שכן הוא כאשר מתפללים
בציבור, שאז נפעל עילוי מיוחד בכללות ענין התפלה מצד גודל מעלת הציבור.

כ"ק מו"ח אדמו"ר נהג להתפלל את כל התפלות מתוך הסידור (מלבד ענינים
מיוחדים) - אע"פ שבודאי ידע את כל התפלות בעל-פה, וכך נוהג גם אני - כפי
שראיתי את הנהגתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר.

... למדת "קונטרס התפלה"?! - "הן"! קונטרס העבודה"?! - "בודאי"! כיצד יתכן באופן אחר! אבל האם למדת הלכה פשוטה ב"שולחן ערוך" [לא ב"קיצור שולחן ערוך", אצל "חסידים" לא לומדים "קיצור שולחן ערוך", אלא "שולחן ערוך", ובפרט שו"ע של אדמו"ר הזקן] - הרי ישנו דין פשוט בשו"ע (או"ח סצ"ח) שתפלה הראוי' לשמה היא - כאשר חושבים אודות הקב"ה!

נכנסת לבית-הכנסת כדי להתפלל- אל תשכח היכן אתה נמצא: ב"מקדש מעט", ולכן, "בבית אלקים נהלך ברגש"! ואל תשכח לשם מה נכנסת לבית-הכנסת: כדי להתפלל להקב"ה!

חשוב לרגע אודות "מרי"!

...באת לבית-הכנסת כדי להתפלל תפלת שחרית, תפלת מנחה או תפלת ערבית - תחשוב אודות התפלה, תחשוב אודות הקב"ה: "ברוך שאמר והי' העולם"! לא מדובר אודות דיוק והידור מיוחד, כוונת הספירות וכו' - כי אם פשוטם של דברים: הנך עומד להתפלל כ"עבדא קמי מרי" - חשוב לרגע אודות "מרי"!
(משיחת ליל י"ג תשרי ה'תשמ"ג)

+++

לעמוק במסחר קודם התפילה - עבודה זרה בדקות!

בשיחה הבאה, מדגיש כ"ק אדמו"ר שההנהגה להתעסק במסחר וכדומה לפני התפילה - נובעת מחוסר אמונה אמיתית בברכת ה':

יהודי קם בבוקר, ותיכף ומיד נגש לטלפון כדי לשוחח עם ה"סוחר" - עוד לפני אמירת "מודה אני", ועכ"פ - לפני אמירת "הודו לה'", ועכ"פ - לפני לימוד שיעור בבית המדרש לאחר התפלה בבית הכנסת, וכל זה למה - שמא יקדים ה"סוחר" לצאת מביתו בטרם יסיים תפלתו ושיעור בתורה, ונמצא שיפסיד במסחרו מכיון שלא הצליח לתפוס את ה"סוחר" הלז.

הנהגה כזו נובעת מחוסר אמונה והכרה אמיתית ש"ה' אלקיך גו' הוא הנותן לך כח לעשות חיל", שכן, אילו הי' חדור באמונה והכרה זו כדבעי, הי' מבין שלא יתכן שהנהגתו ע"פ ציווי התורה - לכל לראש להתפלל בבית הכנסת, ואח"כ ללמוד שיעור בתורה בבית המדרש, ורק אח"כ "הנהג בהם מנהג דרך ארץ" - תגרום להפסד במה שמגיע לו וצריך לקבל מצד רצון הקב"ה!

מניין נובעת איפוא הנהגה כזו - לרוץ ל"טלפון" עוד לפני התפלה, וזאת - לא כדי לסכם עם פלוני אודות תפלה בציבור, שזוהי המטרה האמיתית שעבורה נברא הטלפון! [שהרי לאיזה צורך נבראה מציאות ה"טלפון" אם לא לצורך זה?! אלא שבגלל זה יכולים להשתמש בטלפון גם עבור ענינים אחרים, וע"ד מארז"ל "לא הי' העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא בשביל המשכן כו"'],

כי אם כדי לדבר עם "סוחר" בענייני מסחר - הרי בודאי שהנהגה כזו נובעת רק ממחשבה שההצלחה בפרנסה תלוי בפעולה שלו, שהוא יתפוס את ה"סוחר" בזמן המתאים, ויעשה כך וכך, וכיו"ב!

הנהגה כזו היא בבחינת "עבודה זרה", "עבודת אלילים", או "עבודת כוכבים ומזלות" (ככל הגירסאות שבדבר): "עבודה זרה" - להיותה "זרה" ליהודי שצריך לדעת שמלבד אלקות אין דבר אחר בעולם. "עבודת אלילים" - מפני שבכך עובד ומשתחוה ל"שכל" שלו, בחשבו שבכח שכלו מצליח להשיג את פרנסתו. ו"עבודת כוכבים ומזלות" - כדאי אתא בספרים שפרנסה קשורה עם ענין של מזלות, מזל נוגה, כו'.

כאשר עוסק בענייני מסחר לאחרי התפלה בבית הכנסת ולימוד התורה בבית המדרש - אזי בכך מקיים הוא את ציווי הקב"ה "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", משא"כ כאשר עושה זאת לפני כן - הרי זה ענין של ע"ז בדקות.

(משיחת ש"פ בלק ה'תשד"מ)

+++

אם לקולי ישמע ... ויאכל קודם התפלה

לא' שהרבה בתעניות וסיגופים ולא אכל משך כמה שעות לפני התפילה, מורה כ"ק אדמו"ר במכתב זה, לבטל כליל את הנהגתו זו, ואדרבה - לאכול קודם התפילה.

נבהלתי לשמוע אשר מרבה הוא בתעניות ומסגף את עצמו מבלי לאכול כמה וכמה שעות קודם התפלה וכיו"ב מעשים כאלו.

ברור הדבר בעיני שזהו דרך להחליש את הבריאות היפך פסק חז"ל שהובא ברמב"ם הלכות דעות רפ"ד, היות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא, ונודע ג"כ מ"ש הבעש"ט לתלמידו בעל התולדות יעקב יוסף, אשר "תרגו בטני" (התמים א' ז"ח) כששמע אשר מתענה הוא וכו', ואם בארזים כמו בעל התו"י אמרו כנ"ל, עאכ"ו כ באנשים כערכנו, ועפ"י פסק אדמו"ר הזקן באגרת התשובה פרק ג' "כ"ז (מספר הצומות) באדם חזק ובריא שאין ריבוי הצומות מזיק לו כלל לבריאות גופו וכמו בדורות הראשונים, אבל מי שרוב הצומות מזיק לו שאפשר שיבוא לידי חולי או מיחוש ח"ו כמו בדורותינו אלה, אסור לו להרבות בתעניות וכו'",

ולכן אם לקולי ישמע הרי תומ"י יבטל הנהגתו זאת, ואם יש לו בזה מנהג טוב שנהג ג"פ, הרי יעשה התרת נדר, ויאכל קודם התפלה, היינו מזונות ג"כ, ואם לפי מצב בריאותו נצרך לו יותר ע"ז הרי יאכל יותר ע"ז ולא יסמוך בזה על שקול דעתו, אלא ישאל דעת המנהל רוחני הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מוהרש"ח שי' קעסעלמאן.

... אקוה אשר בדואר החוזר, ירגיע את רוחי ויודיעני אשר עזב את הדרך של תעניות וסגופים, ויקויים פירוש הבעש"ט עה"פ אם תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וגו' עזב תעזוב עמו, וכמועתק הפי' ב"היום יום".
(ממכתב כ"ה מנ"א ה'תשי"א)

+++

להלן כמה מהוראות כ"ק אדמו"ר באגרותיו בעניני 'עבודת התפילה', ובהן: מעלת ההתבוננות בדא"ח, שלא להתחיל התפילה (בקביעות) אחר חצות, כיצד להתמודד עם תלמידים שהאריכות שלהם בתפילה אינה מתאימה להנהגתם בשאר הענינים, להתבונן בכל פעם בחלק אחר של התפילה, הכנות כלליות לתפילה וחשיבות התפילה מתוך הסידור:

בכל אופן לא יתחיל תפלתו אחר חצות

מסיים במכתבו אשר מפני כמה סיבות מתחיל להתפלל בשבת קרוב לשעה ב', ולא טובה בעיני שמועה זו כלל, כי אין לעשות קביעות מהנהגות כמו אלו, ומובן החילוק בין אם מתחיל בשעה מוקדמת ומסיים בשעה מאוחרת או שמתחיל [מ] לכתחלה בשעה ב' ויחייץ עם זקני אנ"ש במקומו אשר יתנו לו הוראות בזה איך לתקן שלא יוצרך לקצר בהכנה הנחוצה לעבודת התפלה ובעניני התפלה עצמה ובכל אופן לא יתחיל תפלתו אחר חצות.

+

המתבונן בענינים דתורת אלקים חיים סוכ"ס פועלים פעולתם

מ"ש אשר ההתבוננות שלו לא שוה כלום, הנה מובן הדבר שאין זה מתאים כלל וכלל ואין לומר כן, כי הרי מתבונן בענינים דתורת אלקים חיים שנמסרו לנו ע"י נשיאינו הק' שדבריהם חיים וקיימים לעד וסוכ"ס פועלים פעולתם אם בגלגול זה או בגלגול אחר (כמבואר בהר"ד לפני התלמידים - דחנוכה - שבגלגול אחר אפשר להיות בחיים חיותו כשמתהפך מן הקצה אל הקצה), ובמילא ח"ו לבטל ענינים כאלו ב"לא כלום", רק מפני שאין ניכר עדיין פעולתם בגלוי, ומובן ג"כ שאין בזה סתירה להמבואר בכ"מ בפחיתות ערך המתבונן, כיון שהעילוי שבהתבוננות אין זה מכחו ועוצם ידו וכמבואר בקונטרס ומעין. ובכ"מ.
(ממכתב כ"ב אלול ה'תשי"ב)

+

סוף סוף הרי זה מוסיף יראת שמים

במה שכתב במכתבו בענין הנהגת התלמידים... שי' שאין דעתו נוחה כ"כ

מהאריכות שלהם בתפלה וכו' כיון שאין זה מתאים להנהגתם בשאר הענינים וחושש הוא ליוהרא וכו',

הנה אולי צודק בטענותיו אבל ידוע הוא מהמוחש הנראה לכל המעיין בטיב הנוער בדורנו זה, אשר בשבילם ביחוד הוא תקופת משבר ולכן צריך להזהר ביותר מכל ענין שיוכל להחליש את כח ההתנגדות שלהם להרוחות הנושבות בתבל, ואם גם יש ענינים כאלו שמצד מצבם עתה הרי עוד לא באה העת והזמן בשבילם להתעסק בכמו אלה, הנה כיון שעכ"פ זהו ענין המוסיף עוד פרט אחד לעמוד בתוקף נגד הרוחות המנשבות ברה"גכ, אחריות הוא להסיר לבטל או להחליש את הענין,

ואם לדעתו יש סתירה בין האריכות בתפלה והנהגתם בשאר הענינים הרי צריך להשתדל בניחותא אבל בתוקף שייטיבו דרכיהם בשאר הענינים אבל לא לבטל ענין האריכות בתפלה וכו' כיון שסו"ס ה"ז מוסיף יראת שמים און אפגעטראגענקייט פון וועלטישע תענוגים, ולו גם יהא בדרך מקיף, ומובן שאין לו לדיין אלא מה שענינו רואות על אתר אבל כפי שמתאר הוא במכתבו הרי חו"ד היא כנ"ל, ותקותינו תקות כת"ר ותקותי אני שיקויים פירוש רז"ל עה"פ אין יוצאת ואין צוחה ברחובותינו, אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו (יעוין זח"ג רמא, ב).

(ממכתב כ"ז ניסן ה'תשי"ב)

+

מנהג חסידים הראשונים שהיו מחלקים התפלה לכמה חלקים

במענה למכתבו מב' טבת, בו כותב אודות התפלה שלו ומצב רוחו הקשור בזה, ואיך שזה פועל צמצום הפרנסה שלו וכו'.

והנה שמענו איזה פעמים סיפור מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, דמנהג חסידים הראשונים, שהיו מחלקים התפלה לכמה חלקים, ז.א. שבכל פעם ופעם היו כמובן מתפללים כל התפלה, אלא שההתבוננות בענינים ובכוונות פירוש המלות או ההסבר בהם, היו מחלקים לכמה ימים באופן שבמשך כשבוע ושבועים היו גומרים פירוש המלות פעם אחת ואחר כך חוזר חלילה, ולכן גם הוא יעשה באופן הנ"ל, ובמצבו הנה יסדר אשר בימות החול יהי' זמן תפלתו בבקר לערך שתי שעות מתחלתה ועד סופה.

במ"ש אשר לפעמים שונה וכופל תיבה אחת. - העצה היעוצה לזה הוא להתפלל מבפנים הסידור, ובלא"ה נכון הדבר, ועצה לכמה ענינים.

תקותי שבכל יום חול קודם תפלת השחר מפריש איזו פרוטות לצדקה, וכן

אשר אחרי התפלה וגם בש"ק ויום טוב שומר על השיעור תהלים חדשי - כמו שנחלק התהלים לימי החדש - לאומרו, ומהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו וכן את המזוזות בדירתו, שתהיינה כולן כשרות כדין.

כן מהנכון אשר ילמוד בעל פה בספר תניא קדישא מהתחלת פרק מ"א עד לעמוד ב' תיבת המלך, וכשיתבונן בתוכן הענין אשר ה' נצב עליו, והוא עצם הטוב, והבטיח אשר הבא לטהר מסייעין אותו, והאדם כאשר מקדש עצמו מעט למטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה, בטח שהדאגות תתמעטנה ותופחתנה עד שתתבטלנה כליל, והרי נצטווינו לעבוד השי"ת בשמחה ובטוב לבב דוקא כמבואר בכו"כ מקומות.

(ממכתב ו' טבת ה'תשי"ט)

+

נקודות בל"יות: נתינת צדקה, הזהירות במבילת עזרא ושיהי' הסידור פתוח

בהנוגע לכוונה בתפלה, צדק בדבריו שלא בכל פעם היא אותה העצה, שהרי תלוי זה במצב רוח האדם, המשתנה מזמן לזמן, בכ"ז ישנן נקודות כלליות, אשר בכל עת ובכל זמן מועילות הן, ומהן נתינת הצדקה לפני התפלה וכמרו"ל (ב"ב י, א) ר"א יהיב פרוטה לעני והדר מצלי, וכמ"ש אני בצדק (אזי) אחזה פניך, כן הזהירות בטבילת עזרא, ושיהי' הסידור פתוח לפניו במקום בו מתפלל, ז.א. שאפילו כשמפני העמקות או התלהבות מתפלל בעינים סגורות וכיו"ב עצם הענין שהסידור פתוח באותו מקום, מאחז (האלט צו) המחשבה.

(ממכתב ג' טבת ה'תשי"ט)

+

העצה למחשבות זרות - להתפלל מתוך הסידור

במענה על מכתבו מכ"ט מנ"א בו כותב על ענין המחשבות זרות שמבלבלים אותו מזמן לזמן וביותר בזמן התפלה.

והנה עליו להתפלל מתוך הסידור וגם במקום שצריך להתבונן צריך להיות הסידור פתוח לפניו וכשירגיש שמתחילות מחשבות לשוטט יביט בסידור וידוע מרז"ל אותיות מאירות, וצריך שיהי' לו איזה ענינים מתורת החסידות חקוקים בזכרונו בתיבותיהם ומהם הדרוש והדרת פני זקן בלקו"ת סוף פ' קדושים, וכן יתן קודם התפלה בבקר - בימות החול - איזה פרוטות לצדקה מזמן לזמן ויצוה לבדוק התפילין שלו והשי"ת יצליחו בעבודה ובלמוד תורת הנגלה ותורת החסידות ואל ילך בגדולות ובנפלאות וידוע הפי' עובד אלקים שזהו עבודה ויגיעה קשה וכמבואר בתניא ובמאמרי דא"ח.

(ממכתב ו' אלול ה'תשי"ג)

"קונטרס התפילה"

מאת הרב יהושע מונדשיין

ארבעה קונטרסי ההדרכה כתב אדמו"ר הרש"ב עבור אנ"ש וה"תמימים": 'קונטרס התפילה', 'קונטרס עץ-החיים', 'קונטרס העבודה' ו'קונטרס ומעין'. 'קונטרס התפילה' הוא הראשון מביניהם שנתפרסם ברבים, שאותו מסר אדמו"ר הרש"ב נ"ע לתלמידי "תומכי תמימים" בחודש טבת תר"ס (ולגירסה אחת: בחודש חשוון), באמצעותו של מנהל הישיבה – הוא אדמו"ר הריי"צ נ"ע – ובמעמד של שני המשפיעים, הרה"ח ר' חנוך הענדל ז"ל והרה"ח ר' שמואל גרונם ז"ל.

מבחינת תוכנו לא נועד הקונטרס לתלמידי הישיבה בלבד, אבל להקמתה של "תומכי תמימים" – כשנתיים לפני כן – היה חלק מכריע ב"התעוררות ועילוי כללות מצב אנ"ש, לקרבם אל ענייני עבודה שבלב זו תפילה בהתבוננות ומתינות" (כדברי אדמו"ר הריי"צ בפתיחת הקונטרס), ומתנה זו לתלמידים היתה מעין "פרס ואות לקירוב הדעת" (כאמור ב"תולדות התמימים").

קונטרס זה, הגם שקטן הוא בכמותו, אבל כל כיבשונה של עבודת החסידות נכלל בו, ואדמו"ר הריי"צ אף הגדירו (ב'פתיחה' הנ"ל) כ"מורה דרך להמציא מזור ומרפא לתחלואי הנפש, ולפתח את הכחות והכשרונות על-פי העבודה האמיתית".

התבוננות פרטית

להלן נפרוש את קיצורו של הקונטרס, אך לפני כן נתעכב על נקודה אחת שיש לתת אליה את הלב; הרבי מדגיש חזור והדגש בתוקף, שההתבוננות בתפילה צריכה להיות התבוננות בפרטים דוקא, ולא התבוננות כללית. והוא גם מבאר באר היטב על מה ולמה.

אדמו"ר האמצעי בספרו "שער היחוד" (הנקרא גם "קונטרס ההתבוננות") מבאר גם הוא את הכרח ההתבוננות בדרך פרט דוקא, ומוסיף: "וכאשר מקובל היה א"א מו"ר [אדמו"ר הזקן] ז"ל נ"ע בדבר זה מפי הרב המגיד ז"ל בפירוש גמור, וכך שמעתי מפיו ז"ל".

ומהרה"ח ר' אליעזר הורביץ ע"ה (בנו של הרה"ח ר' איטשע מתמיד" הי"ד) שמעתי, ששאלה עקרונית זו עמדה במרכז הפולמוס בין אדמו"ר האמצעי והרה"ק ר' אהרן מסטרושילא, שאדמו"ר טען בתוקף לחיוב ההתבוננות בדרך פרט דוקא, ואילו הרה"ק הנ"ל צידד בשיטת ההתבוננות בדרך כלל (שהיא קרובה יותר לעורר את ההתפעלות, כשיטתו הידועה).

אם-כן, דרך זו היא מאושיות שיטת חב"ד, לכן עמדו על כך רבוה"ק בכל כחם שלא יסומו ממנה (ביאור לענין ה"התבוננות פרטית" שבקונטרס זה, נדפס גם באג"ק מוהרי"צ, ח, עמ' קצט-ר).

במה מתפללים

ומכאן לגופו של 'קונטרס התפילה'; בפתיחת דבריו מבאר הרבי את הסיבה לכתיבת הקונטרס, שהיא מפני ש"כל אחד ואחד מאנ"ש שואל ודורש איך מתפללים ובמה עובדים את ה' בעבודה שבלב זו תפילה", לכן משיב הוא להם על-פי האמור בכתבי הדא"ח של רבותינו הק' "אשר דבריהם דבר ה' אלקינו יקום לעולם, וחיים וקיימים כמאז כן עתה", וניתן למצוא בדבריהם הוראות גם לדורות המאוחרים "לפי העת והזמן דעכשיו, אשר נתמעטו הלבבות". ובאורם יאירו נפשותינו ב"אור חיי החיים האמיתיים – אשר זה היה כל ישעם וחפץ נפשם, להחיותנו ולהאיר בנפשנו אור וחיות אמיתי, ומסרו נפשם ממש על זה, כידוע לכל היודעים קצת מענייניהם".

סוגי התבוננות רבים ושונים נתבארו בדא"ח, ובכחן לפעול התפעלות השכל ודביקותו באלקות, ואז יאיר אור השכל גם בלב ויפעל בו ביטול עצמותו – או שמחה עצומה – בהתאם לסוג ההתבוננות.

עיקר כוונתה של ההשגה היא, שיתבונן בה האדם בשעת התפילה בהתבוננות בפרטי פרטים דוקא, ולא התבוננות בכללות הענין שהיא הארה בדרך "מקיף" גרידא, הארה שאינה מביאה להתפעלות. ואפילו אם יתפעל מהתבוננות מעין זו, אין היא אלא "דמיון כוזב" בעלמא שהוא בר-חלוף, ואין להתפעלות זו שום השפעה לא ב"סור מרע" ולא ב"עשה טוב", וגם לא בהכנעת מידותיה של הנפש הבהמית.

גם ההתפעלות הנובעת מהמצאת פירושים וחיידושים בשעת התפילה – אפילו אם תפעל בו התרוממות הנפש והתעלותה מן החומריות – גם זה לא יתקיים יותר משעות ספורות או אפילו יום תמים, אבל מידותיו של האדם ומעשיו לא ישתנו עקב כך לטובה.

בפרט הצעירים הם אלו שצריכים לברוח מדרך זו כמטחוי קשת, מכיון שהיא תשריש בהם דמיונות והברקות של שקר, שימנעו מהם את הקליטה האמיתית ולא יוכלו לפעול ישועות בנפשם.

רק יגיעה מולידה התפעלות אמיתית

רק היגיעה בתפילה – יגיעת נפש ויגיעת בשר – שהיא יגיעת המוח בעיון ובהעמקה באריכות ההתבוננות דוקא, זוהי העבודה האמיתית, שממנה תבוא ההתפעלות הרצויה במוח ובלב, והענין האלקי יורגש בלבו ויחקק בפנימיותו.

מכאן מסתעף ההבדל בין "התפעלות עצמית" להתפעלות הבאה רק מתמצית ההתבוננות ומסקנתה (ה"בכ"), שהראשונה פנימית ובבחינת "גדלות", והשנייה חיצונית ובבחינת "קטנות". זו בת-קיימא וזו בת-חלוף.

ובנקודה זו, כשהמעין בקונטרס מהרהר בלבו: "איפה אני ואיפה הן ההתבוננות וההתפעלות", אומר לו הרבי כדברים הללו:

"ואל יאמר האדם, איך יבוא לכלל עבודה זו?! הנה זהו כאשר לא ניסה עדיין לגשת לעבודה אמיתית זו, נדמה אליו אשר הדבר רחוק ונפלא ממנו.. [וזו] תחבולת היצר שאינו רוצה בעבודה כזו.. וזורק בו טיפה מרה משפלות של שקר, לאמר: איך תבוא לעבודה גדולה שאינה מערכך כלל?! ולמה תתייגע על דבר נעלה מאתך?! אבל באמת לא נפלאות היא ולא רחוקה היא כלל, אדרבה, קרוב הדבר לכל מי שיש לו מוח ולב.. (ובפרט אשר בחסדו חסד עליון, הנה הוא יתברך נדרש לכל הדורשים אותו באמת).. בודאי צריכים לזה יגיעה רבה, אבל לא נפלאות היא ממנו כלל וכלל.. ועל-ידי יגיעה, בנקל לו לבוא לזה.. והיינו שיעשה לו עת וזמן להתבודד ולהעמיק דעתו היטב באיזה ענין בדא"ח.. ובריבוי ההרגל במשך הזמן יבוא לו בנקל בשעת התפילה להאריך ולהעמיק בהתבוננות.. שיאיר האור במוחו ולבו.. ולפעול ישועות בנפשו"..

מכאן עובר הרבי ל"רעה החולה שרבים מאנ"ש נלכדים בה", שעיסוקם רק בסוגיות העמוקות שבדא"ח ("בעצמות אור אין-סוף במדרגות שלפני הצמצום"), ואילו ה"עניינים הנמוכים" – כהגדרתם – כגון "יש מאין", "ממלא וסובב" ועבודת המלאכים האומרים 'קדוש', אינם ראויים בעיניהם שיעסקו בהם!

גישה זו נובעת מהעדר הביטול וההתמסרות לדברי רבותינו הקדושים ולתורת אמת שבפיהם, וכתוצאה מכך הם שוגים גם ב"השכלותיהם", מגלים פנים בפנימיות התורה שלא כהלכה, ומגשמים את ההשגה האלקית שבדא"ח.

שיטה שגויה אחרת היא של אלו שעיסוקם בדא"ח הוא אמנם בדרך הנכונה והטובה, דא עקא, שתפילתם היא ככל האדם ללא יגיעה והתבוננות. כמובן שאין זו עבודה כלל, וכל יגיעתם בדא"ח היא לריק ח"ו, היות והעדר התפילה הוא העדר החיות בלימוד התורה וקיום המצוות, ובאם ענייני הדא"ח אינם נחקקים במוחו ובלבו בשעת התפילה, הרי הם נשכחים ואובדים ממנו, מתמסמים והולכים, וכל יגיעתו בלימוד וידיעת האלקות היו לבטלה ח"ו.

רק כשהפרטים נחקקים בעצמותו בעבודת התפילה, יש להם קיום נצחי והאדם נמצא תמיד בבחינת קירוב לאלקות. וגם זיכרון המידות ובירורן – שלשם כך ירדה הנשמה לגוף – נעשה רק על-ידי העבודה והעמקת הדעת התפילה. "נשמות גבוהות" יכולות לפעול את בירור המידות גם באמצעות ידיעת והשגת אלקות בלימוד הדא"ח, אבל רוב הנשמות זקוקות בנוסף לכך גם לעבודת התפילה, ולהן לא די אפילו באם יגיעו להתפעלות מלימוד זה, כי גם זו התפעלות שאין לה קיום.

ולא זו בלבד, אלא יתכן שבסיום הלימוד תהיה התנהגותו באופן הפכי לחלוטין, בהרחבת הפה וניבולו בהוללות וליצנות, ומכאן קצרה היא הדרך לנפילה הסופית ר"ל,

שהרי הרע שבנפשו לא ניזוז ממקומו, הלימוד לא פגע בו ולא נגע, ואפשר שאדרבה, נתחזק עוד יותר בגסותו וגאוותו שהן אבות הטומאה ומקור המידות הרעות. העבודה בתפילה אפשרית גם בהתבוננות ב"עניינים נמוכים", ובלבד שתהיה באריכות ובהעמקת הדעת. והתשוקה לאלקות שתתעורר בלבו תביא לחיות פנימית ועצמית בקיום התורה והמצוות, והוא יהיה קרוב לאלקות בכל ענייניו.

חמשת כללי היסוד

מכאן עובר הרבי ל"טכניקה" של התפילה וההכנות אליה, שהם חמשת כללי היסוד הידועים:

א] לסלק מדעתו את כל הטרדות (וגם שיטות הסילוק מוצעות כאן, וביניהן: לשהות במשך כל התפילה במקום אחד דוקא), ורק אז יתעטף בטלית ויניח תפילין, ויתרכז רק בענין התפילה.

ב] כשהוא עטור בטלית ובתפילין, טרם שיפתח בתפילה, יחשוב ענין בדא"ח, לפחות במשך חצי שעה, וגם זה במקום אחד ולא תוך כדי הילוך ושוטטות.

ג] לעתים מזומנות יערוך חשבון בנפשו ויבוא לשפלות וכובד-ראש, ואחר-כך ילמד דא"ח כדי שיתפלל בשמחה.

ד] ואם עדיין אינו "כלי" לאור האלקי, יעורר בתפילה עצמה רחמי שמים על נפשו, וה' ברחמי יפתח את מוחו ולבו לעבודתו יתברך.

ה] לפני תפילת שמונה-עשרה יתבונן בהתבוננות קצרה – אבל בהתקשרות! – בגדלות הבורא שלפניו עומד הוא עתה בתפילה, ש"ביטול" זה הוא עיקר עניינה של תפילת שמונה-עשרה.

הצרה האמיתית היא עם אלו שמוצאים ענין בשמיעת דא"ח, ואפילו מתפעלים ממנו במקצת, אבל בזה נגמר הענין; לימוד מעמיק ועבודת התפילה – ממנו והלאה. כמובן שלאדם כזה אין חיות בתורה ומצוותיה, הדברים הטובים נעשים כ"מצות אנשים מלומדה" גרידא, חומריותו ומידותיו אינם מזדככים ואחריותו מי ישורנה.

אבל גם הוא אל יאמר נואש לנפשו, ורפואתו היא בהתעוררות תשובה אמיתית מתוך התבוננות במעמדו ומצבו, וגם בתעניות וסיגופים, ושבירת החומר תעשה אותו ל"כלי" הראוי להשראת האור האלקי.

לזכור על הרע הפרטי

ומכאן למחלה אחרת, שהיא תופעה תמוהה כשלעצמה: כיצד יתכן שאפילו אצל עובדי ה' במוחם ולבם בתפילה, תמצאנה לעתים מידות מגוונות? הסיבה לכך היא, שאותו אדם אינו מכיר את עצמו ואת פרטי מידותיו הרעות, וכשהוא מתעורר בתפילה למאוס ברע,

חושב הוא על הרע הכללי, ה"קוסמי", ושוכח על הרע הפרטי שבנפשו שלו, ואין הוא מתמודד עמו כלל.

ביטול להוראות

לקראת סיום הקונטרס פונה הרבי אל "הצעירים אשר לא למדו דא"ח כל צרכן לידע פרטי ענייני ההתבוננות על בוריים", ומזהירם שלא יזדרזו להעפיל ולטפס בסולם ההתבוננות טרם זמנם, כי לא ישיגו אלא דמיונות שוא של התבוננות והתפעלות, ותשתרש בהם תכונת ההטעיה העצמית.

עליהם להיות בטלים ונכנעים להוראות מדריכיהם המנוסים, ועבודת התפילה שלהם צריכה להיות כפי שנתבאר בסעיף הראשון של ההכנות: להסיר את הטרדות, להתפלל במקום אחד מתוך הסידור במתינות גדולה ובכוונת פירוש המלות (וזה הדרך גם ל"גדולים" שאינם יכולים להתפלל תמיד בגדלות המוח והלב).

ומה שצריכים הכל לזכור, מקטנם ועד גדולם, הוא החיוב בקבלת עול מלכות שמים, לעבדו בעבודת עבד נאמן, לדקדק במעשה המצוות ובכל דבר שעושה, וגם לפקוח עין על מידותיו.

בסיום דבריו מעתיק הרבי את הוראותיו של אדמו"ר האמצעי לגבי התפילה והתורה, שגם בעלי-עסקים שאינם יכולים להאריך בתפילה בכל יום, תהיה עבודתם בהגבלת הנהגתם קודם התפילה שלא לדבר בענייני עסקיהם באותה שעה, לימוד מעט, ולהתחזק בתפילה במתינות – "וכל מה שיאריך בתפילה אפילו רגע יותר – הרי זה כקונה חיים לנפשו על כל היום!"

ובנוסף לכך קביעות עתים בכל יום ללימוד הלכה למעשה בשו"ע אדמו"ר חלק אורח-חיים, וכן לימוד ספרי מוסר המיוסדים על המדרשים והזהור "לעורר את הלב לאהבת ה' ולתורתו ועבודתו יתברך".

"ואתם אהוביי אחיי ורעיי – מסיים הרבי – שימו לבבכם היטב אל כל הדברים הנ"ל ותחוסו על נפשכם ללמוד לדעת את ה' בלימוד הטוב בעיון.. לימוד על-מנת לעשות דוקא.. בעבודה אמיתית שבמוח ולב בתפילה, לפעול ישועות בנפשם.. ולהוסיף אור וחיות בקיום התורה והמצוות, והיה לבבנו שלם ואמת עם ה' אלקינו בכל פרט ופרט. והשי"ת יהיה בעזרינו ויאיר עינינו באור אמיתית תורתו ועבודתו יתברך, אמן כן יהי רצון!"

♦ ♦ ♦

התייחסות הרביים לקונטרס

משעה שנתפרסם 'קונטרס התפילה' נקבע הוא להיות ה"שולחן ערוך" של עבודת החסידות בכלל ועבודת התפילה בפרט; בחודשים הראשונים לצאתו את רוסייה, כתב אדמו"ר הריי"צ ממקום מושבו בריגא מכתב כללי "אל ידידינו אנ"ש ותלמידי התמימים די בכל אתר ואתר" (אג"ק, ב, עמ' יט-כ), מכתב ובו ההכרזה כי "יסוד החסידים ועמוד

החסידות היא העבודה בפועל בקנין מדות טובות.. הבאים ע"י ההתעסקות בעבודה שבלב זו תפילה, אשר זהו עיקרא ושרשא דכולא", לשם כך זקוקים הכל להדרכה טובה, אשר על כן:

"הנני פונה במכתבי זה אל כל אחד ואחד מאנ"ש והתמימים יחיו ביחוד, בכל אתר ואתר, כי ילמדו את המאמר קונטרס התפלה בחבורה, וכן כל אחד לעצמו, עד כי יהיו הענינים האמורים בו שגורים בפיו וקבועים במוחו ולבו, ויהיה קביעות לכל אחד ואחד ללמדו (גם בהיותו בקי בו) פעם בחודש במתינות, וגם אז טובים השנים מן האחד".

ובמכתבו לכמה מתלמידי הישיבה (אג"ק, ט, עמ' לא-לב), מבטא זאת אדמו"ר הרי"צ בתוקף ובבהירות חד-משמעית:

"הנה עיקר הגרם בנזקין הוא העדר עבודת התפילה בסדר המסודר מאת הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע בעבודה שבלב זו תפילה.. והרוצה לעבוד את הוי' בדרכי העבודה שבלב על-פי הסדר המסודר מאת הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק', לגרש את הרע הגלוי והטמון, וגם להכיר את מי שאמר והיה העולם על-ידי עבודת התפילה כפי האמת – ילמוד קונטרס העבודה וקונטרס התפילה, ויעמוד על אמיתת הדברים".

גם אצל רבינו זי"ע מצינו, שבדברו אודות חשיבות עבודת התפילה ומעלתה, מתבטא הוא (באג"ק יד, עמ' פב), שהיא מהיסודות והעיקרים של התורה והמצוות, תורת הנגלה ותורת החסידות וההידור בקיום המצוות, כמבואר בכ"מ בדא"ח, ומהם בלקוטי-תורה (פ' בלק ע, ד) וב'קונטרס התפילה' בארוכה.

כך גם הורה הרבי למי שרצה להתחיל את עבודת התפילה (אג"ק יג, עמ' תצג): נכון הדבר במאד, אלא שמתחילה ילמוד איזה פעמים קונטרס התפילה (עכ"פ עניני העבודה אשר בו), ובזמן הראשון ינהוג בהנ"ל בתפילה שבת-קודש.

את ה"בכ"ן של שיחותיו ומאמריו – לחסידים בכלל ול"תמימים" בפרט – תימצת הרבי באחד ממכתביו לתלמידי ישיבת "תומכי תמימים" (אג"ק כג, עמ' עט-פ): "הוספה בהתמדה ושקידה בלימוד התורה, נגלה וחסידות, הוספה ביראת ה' ובאהבת ה'.. ובכדי שתבוא האהבה והיראה בפועל ועד למעשה בפועל – הרי זוהי עבודת התפילה, וכמבואר בארוכה (והאופנים בזה לכל אחד ואחד) בקונטרס התפילה, בקונטרס העבודה ובכ"מ".

פעמים אין ספור הדגיש הרבי בשיחותיו שגם בזמננו נתבעת עבודת התפילה כבשנים קדמוניות, ונזכיר כאן רק שתיים מהשיחות – בגלל הפירסום המיוחד שניתן להן בשעתן – שבהן נתבעים להתנהג כפי הנדרש ב'קונטרס עץ-החיים' (שבסופו מעורר הרבי שילמדו ב'קונטרס התפילה' שיצא מכבר, ושיהיה לימודו על-מנת לעשות דוקא).

[א] בשבת פרשת וירא תשל"ז התייחס הרבי לכך שהתביעות הנשמעות ממנו בזמן האחרון הן בעיקר לענין ה"מבצעים" ולא לענין לימוד הנגלה, החסידות ועבודת התפילה, וישנם הטוענים שנשתנו העתים, שידעו שזה שקר מוחלט מעיקרו – והרי ישנו

'קונטרס עץ-החיים', שבו נתבעים תלמידי הישיבה להתעסק בנגלה, בחסידות ובעבודת התפילה.

אחרי אותה שבת ניתנה הוראת מטעם מזכירות הרבי, לפרסם את השיחה ולהתוודע באופן המבואר בה, אגב קריאת מכתבו של אדמו"ר הרש"ב הנדפס ב'קונטרס עץ-החיים'.

[ב] בהתוודעות אחרון-של-פסח תשל"ו הקדיש הרבי שיחה מיוחדת לשיבת "תומכי תמימים", שתלמידיה נתבעים להתעסק – בנוסף ללימוד הנגלה – גם בלימוד החסידות וכן "השתדלות ויגיעה בעבודת התפילה, ואריכות התפילה", והרבי הוסיף והדגיש שזו "תשובה ברורה לאלה הטועים וטוענים.. שעיקר ההתעסקות כעת צריכה להיות דוקא בעניינים אלו [ענייני הרבצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה], ובשביל זה יש לגרוע ח"ו מזמני לימוד התורה, עבודת התפילה.. וכאילו שבוזה נשתנו ח"ו העתים – הנה עליהם לדעת, שתכניתה של הישיבה המבוארת בקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר נ"ע – מייסד הישיבה ונשיאה הנצחי – היא נצחית, לכל הזמנים ולכל המקומות".

בחודש כסלו תשל"ז פנה "מרכז הישיבות תות"ל" אל הרבי, בבקשה להדפיס את השיחה הזו, ו"כ"ק אדמו"ר שליט"א – כותב הרש"ג ע"ה – נענה לבקשתינו, ובמהירות נפלאה הגיה והוסיף עליה הערות, ות"ל יצאה לאור הדפוס".

השיחות המודפסות נשלחו לישיבות חב"ד ברחבי תבל, בצירוף בקשתו של הרש"ג שיבארו לתלמידים באופן המתאים, ושודיעו לו את פרטי הפעולות הטובות שעשו בענין זה "כדי למסור לכ"ק גיסי אדמו"ר שליט"א, שבטח יתענג מזה".

מהדורות הקונטרס

יש לציין, שמבין ארבעת ה'קונטרסים', 'קונטרס התפילה' הוא היחידי שבא בדפוס עוד לפני בואו של אדמו"ר הרי"צ לארצות-הברית; על ההכנות להדפסה בחודש טבת תרפ"ד, למדנו ממכתבו של הרי"צ לרה"ח ר' יהודה ליב רסקין הי"ד (שהיה אז בוורשא), שבו כותב לו הרבי: "על דבר שאלתו אודות הקונטרס מה יהיה כתוב על השער: "קונטרס התפילה" מאת כ"ק אדמו"ר אור עולם, נזר ישראל ותפארתו, כקש"ת מוהר"ר שלום דובער זצוק"ל נבג"מ זי"ע, מליובאוויטש" (אג"ק, יד, עמ' רסה. בהמשך נותן לו הרבי הוראות טכניות נוספות בקשר להדפסת הקונטרס והפצתו. כדאי לדעת, כי גם בשנת תרפ"ב עמד הרי"צ בקשר מכתבים עם רי"ל רסקין בדבר הדפסת דרושי דא"ח של הרש"ב, ואז היה רצונו שההדפסה תהיה באותיות הכתב דוקא! ראה: אג"ק, יג, עמ' פג-פד).

ואכן, בה בשנה יצאה ההדפסה לפועל, בדפוס ראם שבווילנא; נוסח השער הוא זה האמור במכתבו של, והמעניין ביותר: סוג האותיות, גודלן, אורך השורות, מספרן בכל עמוד וגודל הדף – הכל זהה לחלוטין לאלו שב'תניא' מהדורת תר"ס, שנדפס גם הוא באותו בית-דפוס! והלא דבר הוא...

במהדורה זו לא נדפסו ה'קיצורים' שעשה אדמו"ר הריי"צ, וה'קונטרס' עדיין לא נחלק לפרקים כלל; כל אלו נתחדשו רק כשהחלו בהדפסת ה'קונטרס' בחוברת השביעית של 'התמים' – בשלהי שנת תרצ"ז – וזאת כ"תשורה מיוחדת במינה", לרגל "חג היובל שנת הארבעים" להתייסדותה של ישיבת "תומכי תמימים".

ולא הספיקו להדפיס (בחוברת השביעית והשמינית) אלא עד אמצע האות החמישית, ואז נפסקה הופעת 'התמים' עם פרוץ המלחמה העולמית. לראשונה נדפס ה'קונטרס' הערוך בשלימותו רק בחודש חשון תש"ב, בברוקלין, על-ידי "אגודת חסידי חב"ד העולמית". למהדורה זו ניתוספו ארבעה עמודי פתיחה מאדמו"ר הריי"צ (בפקסימילה מגוכתי"ק), ובעמוד נוסף – פקסימילה מגוכתי"ק של אדמו"ר הרש"ב.

בקיץ שלאותה שנה נדפס 'קונטרס התפילה' על-ידי פליטי חב"ד שהגיעו לשנגהאי שבסין ("ועד הדפסת דא"ח" אצל ישיבת 'תומכי תמימים דליובאוויטש' שנגהי"), גוף ה'קונטרס' הוא צילום ממהדורת וילנא תרפ"ח, בראשו ניתוספו חמשת עמודי הפקסימילה ממהדורת ברוקלין, ובסופו ה'קיצורים' – אבל רק אלו שנדפסו ב'התמים', דהיינו לארבעת הפרקים הראשונים בלבד!

תיקון הצות

בין החידושים "הלכה למעשה" שב'קונטרס התפילה', מצינו את האמור באות יא (עמ' 24-25), שהדברים האמורים בזוהר שבכל לילה צריך להיות ממארי דחושבנא (בתיקון חצות) לא נאמרו אלא לצדיקים שהם בדוגמה שלמעלה, אבל לכל אדם די באם ינהג כן רק לעתים. וגם – נאמר שם – שיהיה ביחידות דוקא ולא בפני אדם.

והחידוש שבכך הוא, שהרי מדברי אדמו"ר הזקן בתחילת השו"ע משמע, שזו הדרך הראויה לכל אדם ירא-שמים ולא לצדיקים הגדולים בלבד, כך משמע גם מדבריו ב"הערה לתיקון חצות" שבסידורו, ושם נאמר גם שיש "להסיר את מסוה הבושה" ולערוך 'תיקון חצות' במנין!

באגרות-קדשו של רבינו זי"ע (יד, עמ' קטז) מצינו שמתייחס לענין זה – בעיקר, כנראה, לפרט של שייכות 'תיקון חצות' לצדיקים – וכותב: צ"ע אם יש לפרסם [בקובץ מנהגי חב"ד, את] האמור בקונטרס התפילה!

הרי אלו דברים שאדמו"ר הרש"ב כתבם ומסרם לרבים על-מנת ללמוד ולעשות, אדמו"ר הריי"צ הדפיסם וציוה שלכל אחד ואחד תהיה קביעות ללומדם, כ"ק אדמו"ר זי"ע הדפיסם שוב ושוב ועורר ברבים אודות העיסוק בהם, ואחר כל זאת "צריך עיון" אם לפרסם דבר שנאמר בהם במפורש!?

אלא, מלמדנו רבינו, יש הבדל בין דבר – אפילו מפורש – כשהוא מצוי במקורו בין השאר, לבין אותו דבר כששולפים אותו ממקורו, עושים ממנו "מציאות" לעצמו ומנופפים בו כסיסמה וכ"מנהג חב"ד"!